

МАЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Бабій І.В.,

*канд. пед. наук, доцент
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

Відповідно до поглядів Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейна, А.Н. Леонтєва та інших видних вітчизняних психологів, психіка людини найбільш активно змінюється і перебудовується в процесі діяльності. Малювання як форма діяльності включає в себе багато компонентів психічних процесів і у зв'язку з цим його слід вважати важливим чинником формування особистості.

Невипадково малювання належним чином оцінювався вже в початковий період становлення науки про виховання і навчання дітей з вадами розумового розвитку. Воно розглядалося дослідниками в різних аспектах: і як засіб педагогічного впливу, і як засіб психолого-педагогічного вивчення дитини, і як засіб визначення ступеня розумової відсталості.

Академік В.М. Бехтерев писав про те, що «дитячий малюнок є об'єктивний свідок проявів і розвитку дитячої психіки».

Однак на ранніх етапах формування спеціальної педагогіки малювання не вважалося засобом різнобічного виправлення дефектів розвитку розумово відсталості дитини. Воно розглядалося в основному як засіб благодійного впливу на загальний стан дітей з аномаліями розвитку і, зокрема, на їхню емоційну і рухово-моторну сферу.

Психолого-педагогічне вивчення особливостей графічної діяльності розумово відсталих дітей вченими в значній мірі сприяло науковому обґрунтуванню методики викладання малювання у спеціальній школі. Навчання дітей малюванню було визнано одним з важливих корекційних засобів. Зазначалося також, що образотворча діяльність є важливим чинником пізнання, дитиною навколишнього світу.

Винятково велике значення занять малюванням підкреслювали А.Н. Граббров, Т.Н. Головіна; Г.М. Дульнев, Л.В. Занков, І.М. Соловійов, Н.Ф. Кузьміна-Сиром'ятникова, М.М. Нудельман, Ж.І. Шиф та ін.

Зображувальна діяльність вимагає від дитини прояви різнобічних якостей і умінь. Для того щоб намалювати який-небудь Предмет, його необхідно добре розглянути: визначити його форму, будову, характерні деталі, колір, положення в просторі. Вимога передати в малюнку подібність з зображуваним об'єктом змушує дитину помічати в ньому такі властивості і Особливості, які, як правило, не стають об'єктом уваги при пасивному спостережень. В ході цілеспрямованих занять малюванням діти починають краще проводити порівняння, легше встановлювати подібність і відмінність предметів, взаємозв'язок між цілим його частинами. Малювання сприяє розвитку у дітей аналітико-синтетичної функції мислення.

Оволодіння вміннями та навичками малювання вимагає здійснення сенсорного виховання й саме сприяє такому вихованню. Це досягається шляхом ретельного вивчення дітьми величини, кольору і структури предметів. При цьому в роботу включаються зорові, рухові і м'язово-дотикові аналізатори. В результаті навчання нечіткі, аморфні, слабо-диференційовані сприйняття дітей поступово стають чіткими, конкретними, повними.

У процесі добре організованих занять з образотворчої діяльності у дітей розвиваються спостережливість, уява, зорова пам'ять, фантазія. У них формуються і уточнюються багато уявлень, які служать основою для засвоєння знань, одержуваних у загальному процесі навчання. Великий запас правильних уявлень дозволяє дітям краще пізнавати навколишній світ.

Все, що слід передати в малюнку, має бути не тільки правильно сприйнято і осмислено. Необхідні ще й спеціальні графічні вміння, тобто уміння володіти рукою, підпорядковувати рух контролю руки і очі, правильно користуватися олівцем, пензлем, фарбами і т.д.

Однак наявні в дітей порушення перешкоджають розвитку таких умінь. Так, наприклад, у багатьох учнів молодших класів спостерігаються значні порушення координації рухів, недорозвинення м'язів пальців і кисті руки. У процесі занять малюванням зазначені недоліки згладжуються. Цьому сприяють спеціальні вправи, які, передбачають вироблення узгодженої, скоординованої діяльності аналізаторів; ці вправи в значній мірі розвивають окомір дитини, привчають руку до свідомих і точних рухів, надають їй гнучкість і твердість. Зорові, дотикові, кінестетичні відчуття і сприйняття дозволяють здійснювати контроль за напрямком і якістю рухів. В результаті створюються сприятливі умови для розвитку навичок письма та малювання.

Під впливом занять малюванням відбуваються істотні зміни в поведінці учнів. Вони стають більш стриманими, зібраними, уважними, акуратними. Їх діяльність набуває усвідомлений, мотивований і цілеспрямований характер. До певної міри у дітей розвивається самостійність і наполегливість у досягненні мети. Отже, малювання як організуюче засіб належним чином позначається і на емоційно-вольовій сфері дітей.

Отримати позитивні результати в розвитку і вихованні різних сторін особистості розумово відсталих дітей у процесі образотворчої діяльності можна лише при дотриманні відповідних психолого-педагогічних умов.

Література:

1. Головіна Т.Н. Недоліки просторового орієнтування у розумово відсталих учнів та корекційний вплив занять малюванням на її розвиток. // Психологічні питання корекційної роботи в допоміжній школі / за аг. ред.. Ж. І. Шиф. – М. : 1972. – 154 с.
2. Дарінській В.М. Вплив особистісних оцінок і емоційного стану дитини на розкриття його творчого потенціалу та розвиток здібностей. // Сімейна психологія й сімейна терапія. – 2007. – №1 – С. 13–16.
3. Мухіна В.С. Зображувальна діяльність дитини як форма засвоєння соціального досвіду / В.С. Мухіна / – М. – 1981. – С. 32–26.